

تاریخ ۱

پایه : دهم علوم انسانی
تهیه کننده : مرضیه نوریان - مشهد

باستان شناسی؛ در جست و جوی میراث فرهنگی

نقش مؤثر علم باستان شناسی در مطالعه گذشته بشر در چند قرن اخیر

باستان شناسی چیست؟

علم باستان شناسی: علمی است برای بررسی آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان ها و جوامع گذشته،

باستان شناس: کسی که بر اساس آثار باقی مانده از بشر، بررسی و تحلیل گذشته انسان و جامعه، به ویژه تغییرات فرهنگی آنها در طول زمان،

هدف علم باستان شناسی در نظر برخی از صاحب نظران: شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او.

آثار باستانی و تاریخی: شامل تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان های ساخته دست بشر و محصول اندیشه او

مکان یا محوطه باستانی: جاهایی که باستان شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می کنند،

تفاوت مکان های باستانی و تاریخی: از نظر شکل و وسعت. برخی از آنها سکونت گاه روستایی یا شهری با وسعت چند هکتار وسعت دارند؛ مانند شهر سوخته در ایران و شهر پمپئی در ایتالیا.

مهمترین مکانهای باستانی: الف: غارها، آرامگاهها و گورستانها ب: نقش برجسته ها و صخره کنده ها ج: تپه های باستانی

علاقه باستان شناسان به: غارها، گورستان ها و آرامگاه ها نیز از جمله مکان های باستانی

علل اهمیت غارها و آرامگاهها نزد باستان شناسان:

۱. یکی از جذاب ترین و پربیننده ترین آثار موزه اشیای بدست آمده از داخل گورهای باستانی و نمایش درموزه های

جهان به نمایش

۲. ارائه اطلاعات ارزنده ای از این اشیاء و همچنین شیوه تدفین مردگان و معماری و مصالح آرامگاه ها، درباره نظام

اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت های فنی جوامع گذشته

۳. نقاشی ها و اشیاء کشف شده از غارها منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت زندگی مردم دوران پیش از تاریخ

قرارداشتن برخی دیگر از آثار تاریخی: بر سینه کوه ها و صخره ها کنده

وجود سنگ نوشته ها، نقش برجسته ها و گوردخمه های متعددی بر دیواره کوه ها و صخره ها در گوشه و کنار ایران به ویژه در فارس، همدان و کرمانشاه، و نمایش گوشه ای از فرهنگ و تمدن کهن ایرانی

تپه های باستانی: یکی دیگر از مکان های مهم باستان شناختی

تپه باستانی: هنگامی که در دوره های زمانی مختلف، مردمانی در یک مکان سکونت کنند، قرار گرفتن تدریجی چند لایه باستانی روی هم و تشکیل تپه های باستانی شناسایی و حفاری شمار زیادی از این تپه ها در ایران تاکنون

مراحل کار باستان شناسان

به طور کلی مراحل کار باستان شناسان عبارت است از: شناسایی و کشف، حفاری و استخراج و تنظیم اطلاعات.

الف شناسایی و کشف:

نخستین گام باستان شناسان: شناسایی و کشف مکان ها و محوطه های باستانی و تاریخی

البته قرارداد داشتن برخی از آثار و بناهای تاریخی، مانند تخت جمشید و طاق بستان، بر سطح زمین و شناسایی آن به آسانی،

اما قرار گرفتن بخش زیادی از آثار باستانی زیر خاک و یا در اعماق دریاها و رودخانه ها

اقدامات باستان شناسان برای کشف آثار باستانی و تاریخی: ۱. رجوع به کتاب های تاریخی، سفرنامه ها و ... ، ۲. استفاده از

ابزارها و فناوری های جدید و پیشرفته ای مانند پهپادها، رادارها، عکس های هوایی، تصاویر ماهواره ای، روش های الکترو

مغناطیسی و سامانه اطلاعات جغرافیایی، با قابلیت زیاد در نقشه برداری، کشف و بازسازی دقیق محوطه ها و آثار باستانی،

پیداشدن برخی از آثار و بناهای تاریخی به صورت: اتفاقی و اغلب در نتیجه فعالیت های کشاورزی و عمرانی و یا بروز پدیده

های طبیعی مانند سیل و زمین لرزه، از دل زمین و جلب توجه باستان شناسان به خود

پیدا شدن تعدادی از آثار و بناهای تاریخی کشور عزیزمان ایران: مانند مردان نمکی زنجان و تمدن عظیم جیرفت در استان

کرمان به طور تصادفی؛ کشف برخی از این آثار اتفاقی همانند آثار جیرفت توأم با حفاری های غیرقانونی و قاچاق گسترده

آثار ارزشمند باستانی

ب حفاری:

گام دوم فعالیت باستان شناسی: حفاری برای بیرون آوردن و نمایان کردن آثار پنهان شده در دل خاک

یکی از مراحل حساس کار باستان شناسان و نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان: حفاری، علت: احتمال وارد شدن آسیب

بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش با کوچک ترین اشتباه،

مراحل کار باستان شناس در مرحله حفاری: در صورت برخورد باستان شناسان در زمان حفاری و خاک برداری، به بنای تاریخی

: نخست مشخص کردن نقشه آن بنا؛ در صورت برخورد به شیئی: نخست در همان وضعیت عکس برداری از آن و ثبت تمامی

مشخصاتش به طور دقیق. سپس بیرون آوردن آن از خاک و ادامه مراحل بعدی تحقیقات، در کارگاه ها و آزمایشگاه های

مجهز

پ استخراج و تنظیم اطلاعات:

در این مرحله: بررسی آثار یا بناهای باستانی کشف شده به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آنها و نیز کاربردهایشان،

توسط باستان شناسان. علاوه بر این، باستان شناسان با مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان های مختلف، تلاش در جهت

درک سیر پیشرفت های فنی، هنری و فرهنگی گذشتگان؛ آنان همچنین از طریق مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین ها

و تمدن های گوناگون، {چگونگی} مقایسه روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها بر یکدیگر

تعیین سن آثار باستانی

باستان شناسان برای تاریخ گذاری و تعیین سن آثار باستانی: استفاده از روش های علمی پیشرفته ای مانند روش رادیو کربن و شیوه پیشرفته تری موسوم به "پتاسیم آرگون". در این روش ها کمک از دانش هایی {کدام} چون شیمی، فیزیک، گیاه شناسی و زمین شناسی

موزه ها؛ گنجینه های آثار باستانی

موزه ها: مهم ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی

از جمله بزرگ ترین موزه های ایران : موزه ایران باستان و حفظ و نمایش آثار باستانی ارزشمندی در آن همچنین وجود بسیاری از آثار باستانی گران بهای ایران، در موزه های متعددی در کشورهای مختلف جهان به خصوص موزه های لوور در پاریس، بریتانیا در لندن، آرمیتاژ در سن پترزبورگ روسیه و متروپولیتن در نیویورک

باستان شناسی و تاریخ :

رابطه باستان شناسی و علم تاریخ: دارای ارتباط تنگاتنگی

۱. از یک سو، بهره باستان شناسان از نوشته های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان های باستانی و از سوی دیگر نتایج کاوش های باستان شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان
  ۲. مطالعه و شناخت دوران بسیار طولانی پیش از تاریخ، عمدتاً متکی به کاوش های باستان شناسی، از این رو، بیشتر اطلاعاتی که تاکنون درباره زندگی انسان و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده، حاصل تحقیقات علمی باستان شناسان
  ۳. کمک باستان شناسی همچنین به مطالعه دوره های تاریخی. کافی نبودن منابع مکتوب برای شناخت کامل این دوره ها، مخصوصاً اوایل آن، از سوی دیگر، بیشتر اطلاعات منابع مکتوب، مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان؛ بنابر این، کمک بسیار کاوش های باستان شناسی و یافته های علمی باستان شناسان به مورخان برای شناخت بهتر ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی جوامع دوره های تاریخی.
- به طور کلی، باستان شناسی علاوه بر بخش کشف و معرفی عمده ای از میراث فرهنگی بشر، داشتن نقش مهم تری در مرمت و نگهداری این میراث گران بها.

مانا باشید. م.نوریان

مای دارس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

تاریخ ۱

پایه : دهم علوم انسانی

تهیه کننده : احمد اسدی اقدم - مرند

شماره درس		نوبت اول	نوبت دوم / خرداد / شهریور
۵ نمره	۵ نمره	۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۳-۰
	۵ نمره	۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۲/۵-۰
		۳-۱	۲/۵-۰
۱۵ نمره	۲۰ نمره		۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
			۳-۱
جمع نمرات : ۲۰ نمره			